

YENİ RADYO-TELEVİZYON YASASI

Yrd.Doç.Dr.Jale SARMAŞIK

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

İletişim Fakültesi

Ülkemizde, uzun yıllar devlet tekelinde bulunan radyo ve televizyon yayınları 1990 yılından sonra Anayasaya aykırı olmasına rağmen, özel televizyonların ve radyoların yayına başlamasıyla bir belirsizlik ve karmaşa dönemine girilmiştir.

Teknolojideki gelişmelerin ve demokratik çok sesliliğin bir sonucu olarak hızla çoğalan radyo ve televizyon yayınlarının, teknik gerekler ve toplumun isteklerine cevap vermek amacıyla yasal bir çerçeveye oturtulması zorunluluk haline gelmiştir.

Hiçbir demokratik ülkede görülmemiş bir kuralsızlık içinde olan özel radyo ve televizyonlar, 3913 sayılı **2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti anayasasının 133 üncü Maddesinin Değiştirilmesi ile İlgili Kanun'** nun (R.G.,T.10.7.1993, Sy. 21633) 10 Temmuz 1993 tarihinde yürürlüğe girmesiyle yasallaştırılmıştır.

1982 Anayasası'nın uzun tartışmalardan sonra kabul edilen 133 üncü maddesinin yeni şekli aynen şöyledir:

"Madde 133- Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir.

Devletçe kamu tüzelkişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzelkişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır".

Böylece, Devlet tekeli resmen kaldırılmış, özel radyo ve televizyonlar yasallaşmışlardır. Ancak, 133 üncü maddenin öngördüğü Yasanın çıkmasının gecikmesi bu alanda yaşanan kargaşayı gittikçe arttırmıştır.

Uluslararası ve milli bir tabii kaynak olarak, kamunun ortak malı olan sınırlı sayıdaki frekansın özel radyo ve televizyonlar tarafından hiç bir yasal düzenlemeye dayanmaksızın, plansız programsız dilediklerince kullanılmasının yarattığı karmaşa; bazı özel radyo ve televizyon kuruluşlarının anayasal demokratik düzeni ve kişi haklarını gözetemeyen ve ilkeli bir yayıncılığı öngören çerçevede kamuyu bilgilendirme görevini yerine getirmemesi ve sorumsuzca davranışları uzun süredir gündemde olan yasanın çıkışını hızlandırmış ve yeni Yasa adeta bir "tepki yasası" olarak ortaya çıkmıştır.

13 Nisan 1994 tarihinde T.B.M.M. de kabul edilen Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun Cumhurbaşkanlığı tarafından "...bazı konulardan dolayı kanunu tekrar T.B.M.M.'ne gönderebilirdim, ama bu 6-8 ay daha atardı. Oysa, Türkiye'de 525 özel TV ve radyo var. Bunlar, başıbozukluk tabiri hangi anlamda geliyorsa o durumdadır. Birbirleriyle dalışıyor, birbirlerine söylemediklerini bırakmıyor, şeref ve haysiyetlerle oynuyor. Türkiye'nin birliğine ters gelen ırkçılık ve mezhepçilikle ilgili yayınlar bile yapıyorlar", "... onaylamazsam sıkıntı yaratırdı" (Milliyet, 21.4.1994) düşüncesiyle onaylanarak 20 Nisan 1994 tarihinde Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Gerek Anayasa değişikliğinden önce, gerek sonra kamuoyunda sürekli gündemde olan ve uzun süren tartışmalara yol açan yeni Kanunun getirdiği hukuki ve idari yapı hakkında tam olarak bir yargıya ve sonuca ulaşabilmek için yeterli zamanın geçmesini beklemek, uygulamaları yakından izlemek ve yeni yapının işleyiş sonuçlarını değerlendirmek gerekir.

Bu nedenle, burada sadece Kanunun genel yapısını ve kamuoyunda en çok eleştiri alan maddelerini inceleyeceğiz.

Özel Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayına Başlama Koşulları

Radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesine ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usulleri belirlemek amacıyla çıkarılan 3984 sayılı **Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun** (R.G., T. 20 Nisan 1994, Sy. 21911) Anayasamızın 133 üncü maddesi ile getirilen "özel radyo ve televizyon istasyonu kurma serbestliğinin" sınırlarını belirlemektedir.

Anayasa ile kuruluşları ve işletilmeleri serbest bırakılan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını kimler kurabilecektir? Kanunun 29 uncu maddesinde radyo ve televizyon istasyonları kuramayacak kurum ve kuruluşlar sayılmıştır. 29 uncu mad-

dede belirtildiği üzere, Siyasi Partiler, Dernekler, Sendikalar, Meslek Kuruluşları, Kooperatifler, Vakıflar, mahalli İdareler ile bu idarelerce kurulan veya bu idarelerin ortak oldukları şirketler, iş ortaklıkları, birlikler ile üretim, yatırım, ihracat, ithalat, pazarlama ve finansal kurum ve kuruluşlar özel radyo ve televizyon kuruluşu kuramayacak ve bunlara ortak olamayacaklardır.

Demek ki, 29 uncu maddede sayılan kurum ve kuruluşların dışındaki gerçek ve tüzel kişiler özel radyo ve televizyon kuruluşu kurabilecek ve bu kuruluşlara ortak olabileceklerdir.

Anonim şirket olarak kurulması öngörülen bu şirketlerde, bir hissedarın hisse miktarının, ödenmiş sermayenin % 20 sinden; birden fazla kuruluşta hisse sahibi olanların tüm hisselerinin toplamının % 20 den fazla olmaması gerekmektedir. Kanun koyucu, bir kuruluşta resmi olarak % 20 ödenmiş sermayenin hisse miktarını elinde tutan bir kişinin bu kuruluşta ortak başka bir Anonim Şirket'in hamiline yazılı hisselerini elinde tutması halinde kuruluştaki hisse miktarının % 20 yi aşarak çoğunluğa sahip olmasını önlemek için, ortak diğer şirketlerin hamiline yazılı hisselerini nama yazılı hale getirmeleri şeklinde bir düzenlemeye gitmiştir.

Anılan maddedeki, özel radyo ve televizyon kuruluşlarının kuruluşlarına ilişkin diğer koşullar şöyle özetlenebilir:

- Aynı şirket ancak bir radyo ve bir televizyon işletmesi kurabilir.

- Aynı şirkette, bir ile üçüncü dereceye(dahil) kadar kan ve sıhri hisusmlar aynı zamanda hisse sahibi olamazlar.

- Belirli bir radyo ve televizyon kuruluşunda yabancı sermayenin payı % 20 yi geçemez. Bir özel radyo ve televizyon kuruluşuna ortak olan yabancı gerçek ve tüzel kişiler, bir başka radyo ve televizyon kuruluşuna ortak olamazlar.

- Türkiye'de gazete çıkaran gerçek ve tüzel kişiler ile basınla ilgili mevzuata göre gazete sahibi olanlar birarada % 20 den fazla hisse sahibi olamazlar.

Görülüyor ki, Yasanın 29 uncu maddesi ile öncelikle tekelleşmeyi önleyici tedbirler alınmaya çalışılmıştır.

29 uncu maddenin öngördüğü biçimde kurulan bir şirketin, yayın izni ve lisans için başvurmadan önce, Yasanın 5 inci maddesiyle kurulmuş olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun tespit edeceği ve kamuya açıklayacağı önşartları yerine

getirmesi gerekmektedir. Üst Kurul, yurt içinden yayın yapacak kamu ve özel radyo ve televizyon kuruluşlarının yayın izni ve lisans talebinde bulunabilmek için yerine getirmeleri gerekli önşartları ve standartları Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi ilkelerini gözönünde bulundurarak tespit edecektir.

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun' un Geçici 1 inci maddesine göre, Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde kurulması öngörülen Üst Kurul, oluşumunu takip eden en geç dört ay içinde öncelikle ulusal ve bölgesel kanal ve frekans bantları planlamasını yaptıracak ve radyo ve televizyon rejimini düzenleyecektir (Geçici Md. 5 ve 6).

Bu süre içinde kullanılmakta olan kanal ve frekanslar, kullananlar için herhangi bir suretle kazanılmış hak teşkil etmeyecektir.

Önşartları yerine getiren müracaatçı kuruluşlara 2813 Sayılı Telsiz Kanunun diğer hükümleri saklı kalmak kaydıyla, beş yıl süre ile sınırlanan kanal ve frekans bandı tahsis vermek ve iptal yetkisine sahip olan (Md.16) Üst Kurul'un bu yetkisini kullanırken dikkat edeceği hususlar şunlardır:

- Tarafsızlık ve hakkaniyet ölçütleri dahilinde yayın izni ve lisans vermek,

- Kanal sayısı üçten, frekans bandı sayısı dörtten az olmamak şartıyla, dörtte biri Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna tahsis edilecek olan ulusal kanal ve frekans bandı planlamasındaki kanal ve frekans bandlarının % 50 sinin tam gün, % 50 sinin zaman paylaşımli ve bölgesel dengelere uygun biçimde kullanımını gözeterek kanal ve frekans bandı tahsis etmek,

- Zaman paylaşımli kanalların tahsisinde bölgesel dengeleri gözetmek (Md.8, Md.17).

Yayın izni ve lisans alan radyo ve televizyon kuruluşlarına, ulusal, bölgesel ve yerel yayınları için ulusal kanal ve frekans bandı planlamalarına uygun olarak tahsis edilen yayın alanlarını kapsayacak verici tesisleri kurma ve işletme izni 5.4.1983 tarihli ve 2813 sayılı Telsiz kanunu hükümlerine uygun olarak Üst Kurul tarafından verilecek ve tesisin bu Kanun hükümlerine ve tesis şartlarına uygunluğu denetlenecektir (Md. 8/c).

3984 sayılı Kanun ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun çıkaracağı yönetmeliklere uygun olarak kurularak ulusal yayın izni alan kuruluşlar, izin tarihinden itibaren en geç ikinci yıl sonunda Türkiye'nin % 70 ine yayınlarını ulaştırmak ve haf-

tada seksen saat yayın yapmak zorundadır(Md.18).

Özel radyo ve televizyon kuruluşlarının uyması gerekli asgari idari, mali ve teknik şartları ile yayın alanı, yayın saat ve süreleriyle ilgili esaslar Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından tespit edilecektir (Md.30).

Yayınlarda Uyulması Gerek Esaslar

Kamu hizmeti anlayışı içinde yapılacak olan radyo ve televizyon yayınlarında uyulması gereken Yayın İlkeleri 3984 Sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilmiştir.

Anılan maddeye göre, radyo ve televizyon kuruluşları aşağıdaki ilkelere aykırı yayın yapmayacaklardır:

- Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne,
- Toplumun milli ve manevi değerlerine,
- Anayasanın Genel Esaslar kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurallara ve kişi haklarına,
- Genel ahlak, toplum huzuru ve Türk aile yapısına,
- Anlatım özgürlüğüne, iletişim ve yayında çoğulculuk esasına,
- İnsanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiç bir şekilde kınanmaması ilkesine,
- Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi ilkesine.

Radyo ve televizyon yayınlarının uymak zorunda olduğu diğer ilkeler ise, şöyle sıralanmaktadır.:

- Türk milli eğitiminin genel amaçlarına, temel ilkelere ve milli kültürün geliştirilmesine yardımcı olmak,
- Yayınlarda adalet ve tarafsızlığa, yasalara saygılı olmak,
- Kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağıla-

- yıcı veya iftira niteliği taşıyan yayın yasaklarına uymak,
- Özel amaç ve çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açıcı yayın yapmamak,
 - Haber ve olayları çabuk ve doğru bir şekilde sunmak.
 - Çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek yayın yapmamak,
 - Aksı, yargı kararlarıyla kesinleşmedikçe hiç kimseyi suçlu olarak ilan etmemek,
 - Kişi ya da kuruluşların cevap ve tekzip haklarına saygılı olmak,
 - Haberlere, spor programlarına ve reklamlara ayrılmış zamanlar hariç olmak üzere, yayıncıların, yayın zamanlarının en az yarısının yerli yapımlara ayrılmasını sağlamak, bu oranı, seyircilerin taleplerini göz önüne alarak ve yayıncının haber verme, eğitim, kültür ve eğlendirme sorumluluklarını dikkate alarak, yayın türleri ve süreleri ile asgari niteliklerini de öngörmek suretiyle, aşamalı bir biçimde gerçekleştirmek,
 - Bilgi iletişim telefonları yoluyla yarışma ve benzeri yöntemlere başvurmamak ve bunların sonucunda dinleyici veya seyircilere ikramiye vermemek veya ikramiye verilmesine aracılık yapmamak, lotaryaya fırsat bırakmamak,
 - Demokratik kurallar çerçevesinde, kamunun siyaset, eğitim ve kültürel alanlardaki beklentilerine cevap verecek şekilde, demokratik gruplar ve siyasi partiler arasında fırsat eşitliğini sağlamak,
 - Yayınların Türkçe yapılması, ancak, evrensel kültür ve bilim eserlerinin oluşmasında katkısı olan yabancı dillerin öğretilmesi veya bu dillerde haber iletilmesi amacıyla bu dilleri kullanmak,
 - Türkçeyi aşınığa kaçmadan, özellikleri ve kuralları bozulmadan konuşma dili olarak kullanmak; milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak çağdaş eğitim ve bilim dili halinde gelişmesini ve zenginleşmesini sağlamak,
 - Türk müzik sektörünün gelişimine katkıda bulunmak ilkesinden hareketle,

müzik yapımcıları ve telif hakkı sahiplerinin haklarını tanımak ve ihlal etmemek.

Ayrıca, özel radyo ve televizyon kuruluşları, Kanunun 31 inci maddesinde belirtildiği üzere, yayınlarında, tür ve oranları Üst Kurul tarafından belirlenecek eğitim, kültür, Türk Halk ve Türk Sanat Müziği programları koymak zorundadırlar.

31 nci maddede ise, seçim döneminde yapılmayacak yayınlar konusu düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre, seçimlerde oy verme gününden önceki 7 nci günden itibaren haber, röportaj gibi programlar veya reklam yoluyla, kamuoyu araştırmaları, anketler, tahminler, bilgi iletişim telefonları yoluyla mini referandum gibi adlarla siyasi partinin veya adayın lehinde veya aleyhinde veya vatandaşın oyunu etkileyecek her türlü yayınlar yapmalarına izin verilmemektedir.

Bir kısmı Kanunda, diğer bir kısmı da Üst Kurulun çıkaracağı yönetmeliklerle belirlenecek esaslara aykırı olarak yayın yapan kuruluşlar, "uyarı", "yayınların durdurulması" ve "yayın izninin iptali" gibi müeyyidelerle karşılaşacaklardır.

Bu arada, yeri gelmişken değinmemizde yarar olan bir başka konu da, yine kamuoyunda eleştirilere yol açan "yayınların men edilmesi" ile ilgili 25 inci maddedir. Anılan maddede, yayınların yargı kararı saklı kalmak kaydıyla önceden denetlenmeyeceği ve durdurulamayacağı belirtildikten sonra, milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde ise, Başbakanın veya görevlendireceği Bakanın yayını durdurabileceği öngörülmüştür.

Kanımızca, burada irdelenmesi gereken nokta "milli güvenlik" ve "kamu düzeni" kavramlarından ne anlaşılması gerektiğidir. Zira, "milli güvenlik" ve "kamu düzeni" kavramları son derece soyut, değişen değer ölçülerine göre her şekilde yorumlanabilmeye elverişli kavramlardır. Bu konudaki endişeleri giderecek tek güvence yayını durdurma kararının Danıştay'ın yargısal denetimi altında olmasıdır.

Reklam İlkeleri

Radyo ve televizyon kuruluşlarının reklam yayınlarında uyması gerekli ilkeler Kanunun 19, 20, 21, 22 inci maddelerine düzenlenmiştir. Anılan maddelere göre bu ilkeler şöyle özetlenebilir:

- Reklamlar, adil ve dürüst olacak, yanıltıcı ve tüketicinin çıkarlarına zarar verecek nitelikte olmayacak,

- Çocuklara yönelik veya içinde çocukların kullanıldığı reklamlarda, onların yararlarına zarar verecek unsurlar bulunmayacak, çocukların özel duyguları gözönünde tutulacaktır,
- Reklamlar program hizmetinin diğer unsurlardan açıkça ve kolaylıkla ayırdedilebilecek ve görsel ve işitsel bakımdan ayrılığı fark edilecek biçimde düzenlenecek,
- Bilinçaltı ile algılanan reklamlara izin verilmeyecek,
- Haber veya güncel programları düzenli olarak sunan kişilerin görüntü ve seslerine reklamlarda yer verilmeyecek,
- Hiçbir dini tören yayınına reklam alınmayacak,
- Alkol ve tütün ürünleri reklamlarına izin verilmeyecek,
- Reçete ile satışına izin verilen ilaç ve tedavilerin reklamı yapılmayacak, diğer ilaç ve tedavilerin reklamları dürüst, gerçeği yansıtan ve doğrulanması mümkün unsurlardan oluşacak ve ferdin zarardan korunması gereklerine uygun olacaktır.

Reklamların yerleştirilmesi ve süreleri konusu da Kanunda düzenlenmiştir. Reklamlar program arasına veya bir program içine yerleştirilebilecektir. Ancak, program içine yerleştirilecek olan reklamlar, programın bütünlüğünü, değerini ve hak sahiplerinin haklarını zedelemeyecek biçimde olacaktır. Bunun yanı sıra, birbirinden bağımsız bölümleri olan programlarda veya spor programları ile benzer yapıda aralar içeren olay ve gösteri programlarında, sadece bölüm ve devre aralarına reklam yerleştirilecektir.

Reklamların süresi ile ilgili olarak da şu ilkeler getirilmiştir:

- Haber bültenleri, güncel programlar, çocuk programları otuz dakikadan kısa oldukları takdirde reklamlarla kesilmeyecek,
- Reklamlar arasında en az yirmi dakika süre bulunacaktır,
- Süreleri kırkbeş dakikadan fazla olan konulu filmlerde veya televizyon filmlerinde (diziler, eğlence programları ve belgeseller hariç) her kırkbeş dakikalık süre sonunda bir kez olmak üzere reklam için kesinti yapılabilecektir

- Reklamlar günlük yayın süresinin % 15 ini geçemeyecek, ancak, ürünlerin alımının, satımının, kiralanmasının veya hizmetlerin topluma doğrudan sunulmasını sağlamak üzere bu oran spot reklamların % 15 ini geçmemek kaydıyla % 20 ye çıkarılabilecektir.

- Bir saatlik yayın içerisinde spot reklamlara ayrılan süre % 20 yi aşmayacak,

- Ürünlerin alımını, satımını, kiralanmasını veya hizmetleri halka doğrudan sunan türdeki reklamların yayını günde bir saati geçmeyecektir.

Yukarıda belirtilen koşullarda hazırlanan ve yayınlanan reklamlardan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve tüm özel radyo ve televizyon kuruluşlarının elde edilen brüt gelirin, ilk üç yıl % 4 ü daha sonra % 5 i Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna ödenecektir. Üst kuruluşa ödenecek olan reklam gelirlerinden doğan bu payı kuruluşlar reklam gelirlerini elde ettikleri ayı takip eden ay içinde ödemekle yükümlüdürler. Süresi içinde yükümlülüklerini yerine getirmeyen kuruluşlar kendilerine yapılan ihtar rağmen yedi gün içinde ödemedi bulunmazlar ise, yayınları durdurulacaktır (Md.12 ve 13, Geçici Md. 7).

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Kanunun 5 inci maddesine göre, radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek amacıyla, özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliği niteliğinde kurulan **Radyo ve Televizyon Üst Kurulu**, şimdiye kadar yukarıda saymış olduğumuz, radyo ve televizyon kuruluşlarının kurulmasında ve yayınlarında uymaları gereken ilkelerin yerine getirilip getirilmediğini denetlemek, gerektiğinde Kanunda belirtilen müeyyideleri uygulamakla görevlidir.

Üst Kurul, basın, yayın, iletişim ve teknolojisi, kültür, din, eğitim, hukuk alanlarında birikimi olan ve yükseköğretim görmüş, Devlet memuru olma niteliğine sahip, iktidar partisi veya partilerinin göstereceği on aday arasından beş, muhalefet partilerinin göstereceği sekiz aday arasından dört olmak üzere, Türkiye Büyük Meclisince seçilen dokuz üyeden oluşacaktır.

3984 sayılı Kanunun çıkmasından önce ve de sonra en çok tartışılan ve eleştirilen maddelerinden biri de, Üst Kurulun oluşumu ile ilgili maddedir. Kamuoyunda radyo ve televizyon yayınlarını düzenleyecek, denetleyecek ve gerekirse kanunda belirlenecek müeyyideleri uygulayacak bir Üst Kurulun olması gerektiği konusunda bir fikir birliği vardır. Ancak , bu üst kurulda görev alacak kişilerin nasıl seçileceği, hangi niteliklere sahip olmaları konusunda endişeler bulunmaktaydı. Nitekim, Ka-

nunun çıkmasıyla bu endişeler arttı.

Üst Kurul üyelerinin siyasi partiler tarafından gösterilecek adaylar arasından seçilmesi kamuoyunda Üst Kurul'un tarafsızlığı ve özerkliği açısından güvensizlik duyulmasına neden olmuştur.

Kanımızca, radyo ve televizyon alanındaki denetimi yerine getirecek olan Üst Kurul'un tarafsızlığından kuşku duyulmayacak kişiler tarafından gösterilecek yine tarafsızlıklarından, kişiliklerinden, uzmanlıklarından kuşku duyulmayacak adaylar arasından seçilmesi, Üst Kurul'un tarafsızlığı ve özerkliği konusundaki endişeleri gündeme getirmeyecektir.

Diğer yandan, Kurul'un karar yeter sayısı da bir takım endişeler yaratmaktadır. Kanununun 11 inci maddesine göre, kanal tahsisinde karar sayısı üye tamsayısının üçte ikisidir. Ancak, Kurul'un her hangi bir kuruluşun yayın iznini iptal etme gibi ,diğer konularda alacağı kararlarda karar sayısı beş olarak öngörülmüştür. Bu durumda, Üst Kurulun kararlarında iktidar partisi veya partilerinin üstünlüğünden etkilenmesi olasılığı doğmaktadır.

Bir başka konu da, Üst Kurulun göreve başlamasıyla, görevi sona erecek olan Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulunun Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu üyelerinin atanmasına ilişkin yetkileri konusudur. Kanununun 36 ncı maddesine göre, görevi sona eren Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'nun TRT Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu üyelerinin atanmasına ilişkin yetkileri Üst Kurula geçecektir. O halde, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun tarafsızlığı da, Kurumun Yönetim organlarına adayları seçecek olan Kurul'un tarafsızlığına bağlıdır.

Üst Kurul'un özerkliği ve tarafsızlığı ise, ancak gösterilecek adayların seçiminde tarafsız ve titiz davranarak , bu alanda gerçekten uzmanlıklarına, tarafsızlıklarına güvenilir kişilerin aday gösterilmeleri ile sağlanabilir.

Üst Kurul'un, yukarıda değindiğimiz, Özel radyo ve televizyonların kuruluşlarına, kanal ve frekans tahsisine, yayınlara ilişkin görev ve yetkilerinin yanında şu görevleri bulunmaktadır:

- Bu kanun hükümlerine uygun olarak radyo ve televizyon kuruluşlarının ulusal ve yerel yayınlarına imkan verecek, ulusal kanal ve frekans bandı planında öngörülen radyo ve televizyon vericileri ile sabit ve hareketli yayın yerleri arasında mevcut telekomünikasyon şebekesi yanında, uydu aracı ile

bağlantı kurabilmeleri amacıyla ve öngörülen amaçlar için kullanılmak kaydıyla uç linkleri kurabilmesi için 5.4.1983 tarihli ve 2813 sayılı Telsiz Kanunu hükümlerine uygun şekilde telekomünikasyon tesisleri kurma ve işletme izni vermek ve tesislerin bu Kanunda öngörülen izin esaslarına uygun olarak işletilmesini denetlemek,

- Kanal ve frekans tahsisinde gerekli şartları ve tahsis alanların yayına geçme süresini ve radyo ve televizyon istasyonu kuranların ödeyecekleri yayın izni ve lisans ücretlerini ilgili yönetmeliklerle belirlemek,

- Radyo -televizyon yayınlarını izleme sistemleri kurarak, yayınların Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen yayın ilkelerine ve bu alanda Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalara uygunluğu açısından denetlenmesini yapmak,

- Yayın kuruluşlarının, bu Kanun hükümlerine aykırı yayın yapması ve tahsis şartlarına uymaması halinde, gerekli müeyyideleri uygulamaya karar vermek,

- Yurt içinde, yayınların ulaşmadığı yerlerde, yerel imkanlarla radyo ve televizyon vericisi kurulmasına izin vermek,

- Uydu aracılığı ile yurt içinden veya yurt içine yapılacak yayınların ulusal ve uluslararası ilke ve esaslara uygunluğunu gözetmek, bu amaçla diğer ülkelerdeki yetkili kuruluşlarla işbirliği yapmak,

- Şifreli yayınlarla kablolu radyo ve televizyon tesis ve yayınları ile ilgili kuralları bu kanundaki ilkeler çerçevesinde ve Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kablolu radyo ve televizyon tesislerini atıl bırakılmayı gözeterek belirlemek,

- Radyo ve televizyon yayınları ile ilgili olarak kamuoyunda doğan tepki, beğeni ve hassasiyetleri sürekli olarak izlemek ve gerekli yönlendirmelerde bulunmak amacıyla gerekli kamuoyu araştırmalarını yapmak ve yaptırmak,

- Telsiz Genel Müdürlüğü'nün görevleri saklı kalmak kaydıyla, radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili olan milletlerarası hukuk tüzeltişiliğine sahip kuruluşlar nezdinde Devlet'i, Dışişleri Bakanlığının görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, temsil etmek; radyo ve televizyon kuruluşlarının doğrudan üyesi buldukları hariç olmak üzere, radyo ve televizyon yayıncılığı ala-

nında faaliyet gösterip milletlerarası hukuk tüzel kişiliğine sahip olmayan uluslararası kuruluşlarda temsil görevini yerine getirmek ve bu bent gereğince belirlenen belgelere usulüne göre imza koymak,

- Radyo ve televizyon konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla periyodik istişarelerde bulunarak, kamuoyu eğilimlerini değerlendirmek,

- Bu kanun ve Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi ilkelerine uygun biçimde çalışma ve faaliyetleri ile ilgili yönetmelikleri hazırlamak,

- Kanal ve frekans tahsisi şartları ve ihale usulleri ile telif ve yapımcı haklarını koruma esas ve usulleri hakkında yönetmelikler çıkarmak,

- Özel radyo ve televizyon kuruluşları öngörülen yükümlülükleri yerine getirmediği, yayın izni koşullarını ihlal ettikleri yayın ilke ve esaslarına aykırı yayın yaptıkları takdirde, Üst Kurul tarafından uyarılacaklar, ihlalin tekrarı halinde ise, ihlalin ağırlığına göre yayınlar bir yıla kadar durdurulabileceği veya yayın izni iptal edilebilecektir,

- Yayın izninin verilmesi için gerekli olan şartlardan birini kaybeden veya şartların uygunluğunu hile ile elde eden özel radyo ve televizyon kuruluşlarının izni, Üst Kurulca iptal edilecektir,

- Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun yayın ilke ve esaslarını ihlali durumunda Kurumu uyarma yetkisi de Üst Kurula aittir. Durdurmayı gerektirecek şekilde yayın yapılması halinde Üst Kurulun bu doğrultuda vereceği karar üzerine TRT' nin Genel Müdürü ve Yönetim Kurulunun görevi düşmektedir.

Kamu hizmeti anlayışı içinde, anayasal demokratik düzeni ve kişi haklarını gözeten, ilkeli bir yayıncılık çerçevesinde toplumun beklentilerine cevap verecek bir radyo ve televizyon sisteminin düzenlenmesi amacıyla çıkarılan 3984 sayılı Kanun, çok uzun zamandır beklenen ve son aylarda kanun, toplum değeri ve gelenek tanımayan yapılan yayınların giderek büyük dertler açabileceği düşüncesiyle tüm sakıncalı yanlarına ve eksikliklerine rağmen bir gece içinde çıkartılmıştır.

Dileğimiz, ilgililerin kamu hizmetini yerine getirirken kanun koyucunun amaç ve yorumlarından ayrılmaması; şu anda ve daha sonra uygulama sırasında çıkabilecek olan sakıncaları ve eksiklikleri fazla beklenmeden gidermeleridir.